

GÖÇ OLGUSU İLE İLGİLİ KAVRAMLARA İLİŞKİN EKSİK-YANLIŞ BİLGİLERİN NEDENLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA: MARDİN İLİ ÖRNEĞİ

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 1 Haziran 2025

Makale Kabul Tarihi: 1 Temmuz 2025

Yazar Bilgileri:

• Mehmet DEĞİRMENCİ

Bağımsız Araştırmacı

mehmetdegirmenci06@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6949-4155

Öz

Arka plan: Göç olgusu, ona ilişkin politikalar ve toplumsal tutumlar, büyük ölçüde ev sahibi toplumun konuya dair algısı ve bilgi düzeyi tarafından şekillendirilir. Vatandaşların "mülteci", "sığınmacı", "göçmen" gibi temel kavramları doğru anlaması hem sosyal uyumun sağlanması hem de politikaların isabetli uygulanması için bir ön koşuldur. Ancak Türkiye'de bu kavramlara yönelik yaygın bir bilgi eksikliği ve kafa karışıklığı gözlemlenmektedir.

Amaç: Bu çalışma, ev sahibi toplumun göç kavramlarına dair bilgi eksikliklerinin ve yanlış bilgilenmelerinin temel nedenlerini Mardin ili özelinde derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Vatandaşların sahip olduğu bilgi boşluklarının kaynaklarını anlamak, toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik etkili çözümler üretebilmenin ilk adımıdır.

Yöntem: Çalışmada nitel araştırma deseni benimsenmiş ve veriler, Mardin'de ikamet eden farklı sosyo-demografik özelliklere sahip 10 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ile yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla toplanmıştır. Veriler tematik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir.

Bulgular: Araştırma bulguları, bilgi eksikliğinin üç temel kaynaktan beslendiğini ortaya koymaktadır: (1) Eğitim sisteminin müfredatında göç konusuna yeterli ve derinlemesine yer vermemesi, (2) Medyanın konuyu genellikle yüzeysel, yanıltıcı veya hatalı bir dille işlemesi ve (3) Toplumda konuya karşı genel bir ilgisizliğin bulunması.

Sonuç: Çalışma, Türkiye'de göç olgusuna dair toplumsal bilincin artırılması için eğitim müfredatının zenginleştirilmesi, sorumlu bir medya yaklaşımının teşvik edilmesi ve toplumsal farkındalık kampanyalarının düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu araştırma, sorunun kökenine inerek, kanıta dayalı politika ve uygulama önerileri geliştirmek için somut bir zemin sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Bilgi eksikliği, Eğitim sistemi, Medya, Toplumsal farkındalık.

A QUALITATIVE RESEARCH ON THE REASONS OF INCOMPLETE-INCORRECT INFORMATION REGARDING CONCEPTS RELATED TO THE PHENOMENON OF MIGRATION: THE CASE OF MARDIN PROVINCE

Research Article

Received: June 1, 2025

Accepted: July 1, 2025

Author:

• Mehmet DEĞİRMENCİ

Independent Researcher

mehmetdegirmenci06@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6949-4155

Abstract

Background: The phenomenon of migration, along with related policies and societal attitudes, is largely shaped by the host community's perception and level of knowledge on the subject. An accurate understanding of fundamental concepts such as 'refugee', 'asylum seeker', and 'migrant' by citizens is a prerequisite for both achieving social cohesion and implementing policies accurately. However, widespread knowledge gaps and confusion regarding these concepts are observed in Turkey.

Objective: This study aims to conduct an in-depth examination of the underlying reasons for the host community's knowledge gaps and misinformation regarding migration concepts, focusing on the case of Mardin province. Understanding the sources of citizens' knowledge gaps is the first step toward developing effective solutions to increase public awareness.

Method: A qualitative research design was adopted for the study, and data were collected through semi-structured interviews with 10 citizens of the Republic of Turkey with diverse socio-demographic characteristics residing in Mardin. The data were analyzed using thematic analysis.

Findings: The research findings reveal that the knowledge gaps stem from three primary sources: (1) The education system's failure to include the topic of migration adequately and in-depth in its curriculum, (2) The media's tendency to cover the subject in a superficial, biased, or inaccurate manner, and (3) A general public indifference towards the topic.

Conclusion: The study indicates that to increase public consciousness about the phenomenon of migration in Turkey, it is necessary to enrich the education curriculum, promote a responsible media approach, and organize public awareness campaigns. By delving into the roots of the problem, this research provides a concrete basis for developing evidence-based policy and practical recommendations.

Keywords: Migration, Knowledge gaps, Education system, Media, Public awareness.

1. Giriş

Göç olgusu, dünya genelinde 2020 yılı itibarıyla yaklaşık 281 milyon uluslararası göçmene ulaşarak rekor seviyeler kaydetmiş ve çağımızın en belirleyici ve karmaşık sosyal gerçekliklerinden biri haline gelmiştir (McAuliffe ve Oucho, 2024). Bu devasa sayı, sadece istatistiksel bir veri değil, aynı zamanda savaş, zulüm, yoksulluk, iklim değişikliği ve daha iyi bir yaşam arayışı gibi sayısız nedenle evlerini, kültürlerini ve sevdiklerini geride bırakan milyonlarca bireysel insan hikayesini temsil etmektedir. Göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar, yeni bir ülkeye giriş yaptıklarında genellikle yoksul yaşam koşulları, sınırlı sosyal fırsatlar, eksik istihdam ve yabancı bir sağlık sisteminde yol bulma zorlukları gibi çok yönlü ve çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır (Portes ve Rumbaut, 2006; Wendelboe-Nelson vd., 2025). Bu insani boyut, göç olgusunu anlamlandırma ve yönetme çabalarının merkezinde yer almalıdır.

Modernitenin temel sonuçlarından biri olarak kabul edilen (Giddens, 1990) ve küreselleşme süreçleriyle (Sassen, 1998) hızlanan bu insan hareketlilikleri, bazı akademisyenlerin günümüzü bir "göç çağı" olarak tanımlamasına yol açmıştır; bu çağda uluslararası nüfus hareketleri hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumların sosyal, politik ve kültürel yapılarını derinden dönüştürmektedir (Castles vd., 2014). Bu karmaşık olguyu yönetmek ve anlamlandırmak için, göç meselesindeki temel kavramların (Bartram vd., 2017) net bir şekilde tanımlanması kritik bir önem taşımaktadır. Kavramlar, sadece teknik terimler değil, aynı zamanda hukuki statüleri, hakları ve bireylere yönelik geliştirilecek politikaların çerçevesini belirleyen güçlü araçlardır. Uluslararası hukukta bu kavramların en bilineni, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) Cenevre Sözleşmesi'nde (1951) tanımladığı "mülteci" statüsüdür. Bu tanıma göre mülteci, "ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için" ülkesi dışında bulunan ve koruma arayan kişidir. "Sığınmacı" ise henüz mülteci statüsü almamış ancak sığınma başvurusunda bulunmuş kişiyi ifade ederken, "göçmen" teriminin net bir hukuki tanımı bulunmamaktadır.

Göçmenler, sığınmacı ve mültecileri de kapsayacak şekilde, ekonomik veya başka nedenlerle ülkesini terk etmiş kişileri de içeren daha geniş bir kategoridir. Bu hukuki ayrımlara ek olarak, kendi ülkelerinin sınırları içinde yer değiştirmek zorunda kalan ve "ülke içinde yerinden edilmiş kişiler" (IDP) olarak adlandırılan büyük bir kitle de mevcuttur (Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), 2020). Türkiye gibi hem hedef hem de transit ülke konumundaki ülkelerde, uluslararası koruma statülerine ilişkin güncel veriler, Göç İdaresi Başkanlığı (2025) gibi resmî kurumlar tarafından düzenli olarak yayımlanmaktadır.

Ancak bu net hukuki ayrımlara rağmen, kamusal alanda ve medyada "göçmen", "mülteci" ve "sığınmacı" etiketlerinin sıklıkla birbirinin yerine ve hatalı bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Dilin, sosyal gruplara yönelik algıyı şekillendiren temel bir bağlamsal ipucu olduğu düşünüldüğünde, bu durum masum bir terminoloji hatasından çok daha ileri anlamlar taşımaktadır. Kullanılan etiketler, belirli bir grupla ilişkili stereotipleri ve duygusal tepkileri tetikleyerek toplumsal tutumları yönlendirir. Nitekim, dokuz farklı ülkede yürütülen yakın tarihli ve kapsamlı bir araştırma, bu etiketlerin gücünü çarpıcı bir şekilde ortaya koymuştur (Graf vd., 2023). Söz konusu göre katılımcılar, "sığınmacı" ve "mültecilere" kıyasla "göçmen" olarak etiketlenen kişilere karşı daha az sosyal mesafe göstermekte ve onlarla komşu, arkadaş veya partner olmaktan daha mutlu olacaklarını belirtmektedirler. Bu etkinin altında yatan temel mekanizmanın ise "algılanan tehdit" değil, "algılanan fayda" olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar, "göçmenlerin" ev sahibi topluma daha fazla fayda getireceğini düşündükleri için onlara daha olumlu yaklaşmaktadır. Bu bulgu, kelimelerin ve kavramların, toplumsal kabul ve dışlama mekanizmalarını nasıl harekete geçirdiğini kanıtlamaktadır. Yanlış veya kasıtlı olarak aşağılayıcı bir dille yapılan

etiketlemeler, belirli gruplara yönelik önyargıyı ve olumsuz tutumları pekiştirebilir. Dolayısıyla, halkın bu kavramları nasıl anladığı ve bu bilgiyi hangi kaynaklardan edindiği, sosyal uyum ve bir arada yaşama kültürü açısından hayati bir önem taşımaktadır.

Akademik literatür, göçün nedenlerini (Massey vd., 1993), teorik çerçevelerini (Zolberg, 1989), uyum dinamiklerini (Portes & Rumbaut, 2006) ve "süper-çeşitlilik" gibi yeni toplumsal yapıları (Vertovec, 2007) kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Ancak bu çalışmanın odaklandığı alanda, yani ev sahibi toplumun kavramsal bilgi eksikliklerinin kaynaklarını inceleyen çalışmalarda önemli bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluk, özellikle göçmenlerin "sosyal ve siyasi olarak popüler olmayan bir nüfus" olarak görüldüğü (Pugh, 2014, s. 229) toplumlarda daha da kritik hale gelmektedir. Pugh'un (2014) da belirttiği gibi, sivil toplum kuruluşları bu grupları savunurken genellikle insani yardım odaklı kalmakta, konunun altında yatan yapısal ve siyasi nedenlere yönelik sürdürülebilir bir meydan okuma sunmakta zorlanmaktadır.

Siyasi aktörler ise genellikle, seçmenlerinin taleplerine yanıt verirken, kendi söylemleri de etkili olmaktadır. Bu siyasi atmosfer, bilgi eksikliğini ve yanlış bilgilendirmeyi daha da derinleştirmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmanın temel amacı, bu karmaşık arka planı dikkate alarak, Türkiye'deki vatandaşların göçle ilgili kavramsal bilgi eksikliklerinin temel nedenlerini (eğitim, medya, toplumsal ilgisizlik) Mardin örneğinde derinlemesine araştırmaktır. Buna ek olarak Türkiye'de göç olgusuna yönelik toplumsal bilgi eksikliğini kökenlerine dair ampirik veriler sunarak literatürdeki mevcut boşluğun doldurulması da hedeflenmektedir. Aynı zamanda araştırmanın problemi ve hedeflediği amaçlar odağında (a) Mardin'de yaşayan vatandaşların göç olgusuna ilişkin temel kavramlar (mülteci, sığınmacı, göçmen vb.) hakkındaki bilgi düzeyleri nasıldır?, (b) Katılımcıların algısına göre, kendilerinde ve toplumda var olan bilgi eksikliklerinin veya yanlış bilgilerin temel nedenleri nelerdir? ve (c) Katılımcılar, bu bilgi eksikliklerinin giderilmesi için bireysel ve toplumsal düzeyde ne gibi çözüm yolları önermektedir? sorularına cevap aranmıştır.

Gerçekleştirilen bu çalışma, sadece bir "bilgi eksikliğini" tespit etmenin ötesinde, bu eksikliğin nedenlerini ortaya koyarak bir nevi "teşhis" sunmaktadır. Çalışmanın sonuçları, yalnızca akademik tartışmalara katkı sunmakla kalmayıp, aynı zamanda eğitim politikalarının yeniden gözden geçirilmesi, medya okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi ve toplumsal farkındalığı artıracak sosyal kampanyaların tasarlanması gibi kanıta dayalı ve hedef odaklı pratik uygulamalara da ışık tutma potansiyeli taşımaktadır. Bu sayede, göç olgusunun daha sağlıklı bir zeminde tartışılmasına ve yönetilmesine olanak sağlanması beklenmektedir.

Makale, ilerleyen bölümlerde şu yapıyı takip etmektedir: İkinci bölümde araştırmanın metodolojisi detaylandırılacak, üçüncü bölümde mülakatlardan elde edilen bulgular tematik bir çerçevede sunulacaktır. Son bölümde bulgular literatür ışığında tartışılacak ve çalışmanın sonuçları ve politika önerileri sunulacaktır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubunun seçildiği bağlam, veri toplama ve analiz süreçleri ile çalışmanın bilimsel geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için izlenen stratejiler şeffaf bir şekilde açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, göç kavramlarına ilişkin bilgi eksikliğini nedenlerini kendi sosyal bağlamı içinde, derinlemesine ve bütüncül bir şekilde anlamak amacıyla nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan durum çalışması (case study) deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin veya durumun (bu araştırma için

Göç Olgusu ile İlgili Kavramlara İlişkin Eksik – Yanlış Bilgilerin Nedenleri Üzerine Nitel Bir Araştırma: Mardin İli Örneği

Mardin ilindeki vatandaşların bilgi düzeyleri ve bunun nedenleri) etraflıca incelenmesine olanak tanıyarak, olgunun altında yatan dinamiklere dair zengin ve detaylı bir anlayış sunar (Topkaya, 2013).

2.2. Çalışma Grubu

Nitel araştırmanın doğasına uygun olarak, bu çalışmada nicel araştırmalardaki "evren ve örneklem" yerine "bağlam" ve "çalışma grubu" kavramları kullanılmıştır. Araştırmanın bağlamını, tarihsel olarak hem ülke içi (kırdan kente) hem de uluslararası (özellikle Suriye ve Irak'tan) göç hareketliliklerine yoğun olarak tanıklık etmiş bir şehir olan Mardin ili oluşturmaktadır. Bu özellik, Mardin'i göç algıları, bilgi düzeyleri ve toplumsal etkileşimleri incelemek için zengin bir veri sahası haline getirmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunu, Mardin il merkezinde ikamet eden 10 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı oluşturmaktadır. Araştırmanın temel amacı göçmenlerin deneyimlerini değil, ev sahibi toplumun göç olgusunu nasıl kavradığını, bilgi eksikliklerinin kaynaklarını ve bu durumun toplumsal yansımalarını anlamak olduğu için katılımcılar araştırmanın yapıldığı ülkenin vatandaşları arasından seçilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bu doğrultuda, farklı yaş, cinsiyet ve eğitim düzeylerinden bireylerin katılımı sağlanarak, konuya ilişkin farklı bakış açılarının ve deneyimlerin yakalanması hedeflenmiştir. 10 katılımcıya ulaşıldıktan sonra yapılan son mülakatlarda yeni bir tema veya önemli bir bilginin ortaya çıkmadığı görülerek verilerin teorik doygunluk noktasına ulaştığı değerlendirilmiş ve veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci 01.11.2023 ile 31.12.2023 tarihleri arasında yürütülmüştür. Veriler, araştırmacılar tarafından 01.08.2023 ile 01.09.2023 tarihleri arasında, ilgili literatür taraması ve uzman görüşleri alınarak geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formu aracılığıyla toplanmıştır. Form, Demografik Bilgiler ve Ana Araştırma Soruları olmak üzere 2 bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın başında, formun işlerliğini test etmek amacıyla 15.09.2023 tarihinde bir pilot görüşme yapılmış ve bu görüşme sonucunda bazı soruların daha anlaşılır olması için küçük değişikliklere gidilmiştir. Mülakatlar yüz yüze gerçekleştirilmiş ve ortalama 30-45 dakika sürmüştür. Tüm katılımcılara araştırmanın amacı, verilerin gizliliği ve gönüllülük esası hakkında bilgi verilmiş, ses kaydı için sözlü ve yazılı onamları alınmıştır.

2.4. Veri Analizi

Mülakatlardan elde edilen formlar ve ses kayıtları 01.01.2024-01.03.2024 tarihleri arasında deşifre edilerek yazılı metinlere dönüştürülmüştür. Bu metinler, nitel veri analizinde yaygın olarak kullanılan tematik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Verilerin sistematik bir şekilde kodlanması, kategorileştirilmesi ve temalaştırılması sürecinde MAXQDA nitel veri analizi yazılımından yararlanılmıştır. Analiz süreci; (1) metinlerin tekrar tekrar okunarak veriyle bütünleşme, (2) anlamlı ifadeler ve kalıplara kodlar atanması, (3) ilişkili kodların ortak kategoriler altında toplanması ve son olarak (4) bu kategorilerden araştırmanın ana temalarının oluşturulması adımlarını içermiştir.

Nitel bir çalışmanın bilimsel değeri, onun geçerlilik ve güvenilirlik standartlarını ne ölçüde karşıladığına bağlıdır. Bu çalışmanın inandırıcılığını (iç geçerlilik) artırmak için iki temel strateji izlenmiştir: Birincisi, bulgular bölümünde katılımcıların ifadelerinden doğrudan ve zengin alıntılara yer verilerek ayrıntılı betimleme yapılmıştır. İkincisi, analiz sürecinde iki araştırmacının birbirinden bağımsız kodlama yapıp sonra karşılaştırması uzman teyidi işlevi görmüştür. Çalışmanın aktarılabilirliğini (dış geçerlilik) desteklemek amacıyla ise araştırmanın bağlamı

(Mardin) ve katılımcıların özellikleri detaylı bir şekilde tanımlanarak okuyucunun bulguların benzer başka bağlamlarla ilişkisini kurabilmesine olanak tanınmıştır.

2.5. Etik

Gerçekleştirilen bu araştırmanın etik izni Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih: 13.10.2023, Karar No: MAU-FRM-01-KARARLAR/02).

2.6. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Mardin ilinde ikamet eden 10 katılımcı ile gerçekleştirilmiş bir durum çalışmasıdır. Dolayısıyla, bulguların istatistiksel olarak tüm Türkiye'ye genellenmesi gibi bir amacı bulunmamaktadır. Çalışmanın temel gücü, genelleme yapmak yerine, göç olgusuna dair bilgi eksikliğinin belirli bir bağlamdaki kökenlerine ve dinamiklerine dair derinlemesine ve zengin bir anlayış sunmasıdır. Bu çalışma, gelecekte yapılacak daha geniş ölçekli nicel araştırmalar için bir temel oluşturabilir ve "Türkiye'nin farklı bölgelerindeki vatandaşların göç bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?" gibi yeni araştırma sorularına kapı aralayabilir.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırma kapsamında yapılan mülakatlardan elde edilen veriler sunulmaktadır. İlk olarak, araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine yer verilerek çalışma grubunun profili çizilmiştir. Takiben, mülakat sorularına verilen yanıtlardan hareketle yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular, önce soru bazlı dökümler halinde, ardından bu dökümlerden sentezlenen ana temalar çerçevesinde detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

3.1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular

Araştırma kapsamında formumuzun ilk bölümünde demografik özellikleri ortaya koymaya yarayan “Kendinizden bahsedebilir misiniz? Yaş? Cinsiyet? Eğitim durumu?” sorusuna (Soru-1) yer verilmiştir. Demografik özellikler Tablo 1’de detaylı olarak gösterilmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri incelendiğinde, katılımcıların 3 kadın ve 7 erkekten oluştuğu, yaşlarının ise 28 ile 36 arasında değiştiği görülmektedir. Kadınların yaş aralığı 22-30, erkeklerin yaş aralığı ise 28-36 olarak gözlemlenmiştir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde ise şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır: 1 katılımcı yüksek lisans, 7 katılımcı lisans, 1 katılımcı ön lisans ve 1 katılımcı ise lise mezunudur.

Tablo 1. Demografik Veriler.

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu
K1	34	Erkek	Lisans
K2	36	Erkek	Lisans
K3	29	Kadın	Ön Lisans
K4	28	Erkek	Lisans
K5	30	Kadın	Lise
K6	32	Erkek	Lisans
K7	33	Erkek	Yüksek Lisans
K8	36	Erkek	Lisans
K9	22	Kadın	Lisans
K10	28	Erkek	Lisans

Göç Olgusu ile İlgili Kavramlara İlişkin Eksik – Yanlış Bilgilerin Nedenleri Üzerine Nitel Bir Araştırma: Mardin İli Örneği

Bu demografik çeşitlilik, katılımcıların göç kavramlarına ve bu konudaki eksikliklere ilişkin farklı bakış açılarını yansıtmaya olanak tanımaktadır. Farklı yaş grupları, cinsiyetler ve eğitim düzeylerinden gelen katılımcılar, göç olgusuna ilişkin geniş bir perspektif sunmaktadır. Eğitim düzeylerindeki farklılıklar, katılımcıların konuya ilişkin bilgi düzeylerini ve bu bilgilerin nasıl edinildiğini anlamak açısından önemlidir. Bu çeşitli demografik özellikler, çalışmanın genel geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmakta, göç kavramlarına ilişkin farklı bakış açılarını ve bilgi düzeylerini daha kapsamlı bir şekilde analiz etme fırsatı sunmaktadır.

3.2. Verilerin Analizi

Bu alt bölümde, katılımcıların araştırma soruları ekseninde yöneltilen spesifik sorulara verdikleri ham yanıtlar ve bu yanıtlardan elde edilen öncül kodlar sunulmaktadır. Tablolar aracılığıyla sunulan bu veriler, bir sonraki bölümde ele alınacak olan tematik analizin temelini oluşturan ham materyali teşkil etmektedir.

3.2.1. Kavramlara İlişkin Bilgi Düzeyi

Katılımcılara göç olgusuna ilişkin kavramsal bilgi düzeylerini tespit edebilmek amacıyla sorulan “Göç denilince aklınıza tam olarak hangi kavramlar gelmektedir? Bu kavramlar ne için kullanılmaktadır? Açıklayabilir misiniz?” sorusuna verilen cevaplar(kodlar) Tablo 2’de gösterilmiştir.

Katılımcıların göç kavramına ilişkin tanımları incelendiğinde, göçün çok boyutlu bir olgu olarak ele alındığı görülmektedir. Bazı katılımcılar göçü daha çok türsel ayrımlar üzerinden değerlendirmiştir. Örneğin K2 ve K4 numaralı katılımcılar; iç göç, dış göç, mevsimlik göç, zorunlu ve isteğe bağlı göç gibi kategorilere yer verirken, mülteci, sığınmacı, şartlı mülteci gibi hukuki statülere de dikkat çekmişlerdir. K6 ve K10 ise ekonomik göç, insan ticareti ve beyin göçü gibi temalara vurgu yapmıştır.

Tablo 2. *Kavramlara İlişkin Bilgi Düzeyleri.*

Katılımcı Kodu	Cevaplar
K1	Köyden kente göç, mülteci
K2	Zorunlu göç, isteğe bağlı göç, mevsimlik göç, iç göç, dış göç
K3	Siyasal, toplumsal ya da ekonomik nedenlerle bir yerden bir yere taşınma
K4	İç göç, dış göç, sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci, göçmen, geçici koruma
K5	Fiziki veya ruhsal olarak bir yerden ayrılmak. Zorunlu veya isteğe bağlı göç
K6	Mülteci, ekonomik göç, insan ticareti
K7	Göç denilince zihinlerde daha çok zorunlu sebeplerden dolayı bir yerden bir yere gitmek zorunda olma kavramı gelmektedir
K8	Bireyin dini, ekonomik, sosyal sebeplerden ötürü kendi ülkesini terk ederek daha yaşanabilir ülkeye gitmesi
K9	Kişilerin savaş, olağanüstü haller (deprem, yangın, sel gibi) sebebiyle taşınması, yurdundan ayrılması
K10	Mülteci, sığınmacı, beyin göçü, savaş

Diğer yandan bazı katılımcılar, göçün nedenlerine odaklanmıştır. K3, göçü siyasal, toplumsal ve ekonomik nedenlerle gerçekleşen yer değişimi olarak tanımlarken; K8 ve K9, göçün dini, sosyal, ekonomik gerekçelerle ya da savaş ve doğal afet gibi olağanüstü koşullar nedeniyle meydana geldiğini ifade etmiştir.

Bazı katılımcılar ise göçün bireysel ve psikolojik boyutuna değinmiştir. K5, göçü hem fiziki hem de ruhsal bir ayrılık olarak tanımlarken; K7, toplumun göç algısının çoğunlukla zorunluluk temelli olduğunu belirtmiştir.

K1 ise kırsal alandan kente yapılan göçü örnek göstererek iç göç dinamiklerine dikkat çekmiştir. Genel olarak katılımcı yanıtları, göçün yalnızca coğrafi bir hareketlilik değil; ekonomik, siyasal, toplumsal ve bireysel boyutları olan çok katmanlı bir olgu olarak algılandığını göstermektedir.

3.2.2. Bilgi Düzeyi farkındalığı ve Nedenleri

Katılımcıların göç olgusuna ilişkin kavramlar hakkında bilgi düzeylerindeki eksikliklerin farkındalığını ve bu eksikliklerin nedenlerini ortaya çıkarmak amacıyla katılımcılara “Göç olgusuna ilişkin kavramlar hakkındaki bilgilerinizin eksik-yanlış olan kısımları olduğunu düşünüyor musunuz? Eğer varsa bu eksik veya yanlış bilgilere nelerin sebep olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklayınız.” sorusu sorulmuştur. Aynı bölümde, konuya ilgisizlik, eğitim, medya, aile ve sosyal çevrenin hangi seviyede (tamamen, kısmen, hiç) bu duruma neden olduklarını işaretleyerek belirtebilecekleri küçük bir tablo da bulunmaktadır. Soruya verilen cevaplar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Bilgi Düzeyi Farkındalığı ve Nedenleri.

Katılımcı Kodu	Durum	Nedenleri (özet)
K1	Düşünüyorum	Konuya ilgisizlik, eğitim, medyanın bu durumda tamamen, aile ve sosyal çevrenin ise kısmen etkisi olmuştur
K2	Düşünüyorum	Konuya ilgisizlik kısmen, eğitim, medya, aile ve sosyal çevre ise tamamen etkili olmuştur
K3	Düşünüyorum	Konuya ilgisizlik kısmen, eğitim, medya, aile ve sosyal çevre ise tamamen etkili olmuştur
K4	Kısmen düşünüyorum	Konuya ilgisi ve aldığı eğitim neticesinde kavramlara ilişkin bilgi düzeyinde artış olduğunu ifade etmektedir. Eksikliklerinin olmasında ise eğitim tamamen, medya aile ve sosyal çevrenin kısmen olduğunu belirtmektedir
K5	Düşünüyorum	Konuya ilgisizlik, eğitim ve aile kısmen etkili olsa da medya ve sosyal çevre tamamen etkilidir
K6	Düşünüyorum	Konuya ilgisizlik ve sosyal çevre kısmen etkili olsa da eğitim, medya ve aile bu durumun oluşmasında tamamen etkilidir
K7	Düşünüyorum	Göç olgusunun popüler konular kadar ilgi görmemesinden kaynaklı eksiklikler olabilmektedir. Şahsının eksikliklerinde ise ilgisizlik ve eğitim tamamen etkili iken medya, aile ve sosyal çevre kısmen etkili olmuştur.
K8	Düşünüyorum	Konuya ilgisizlik, eğitim ve medya eksik bilgilerde tamamen sorumlu iken, aile ve sosyal çevre kısmen etkilidir
K9	Düşünüyorum	Konuya ilgisizlik, eğitim ve medya eksik bilgilerde tamamen sorumlu iken, aile ve sosyal çevre kısmen etkilidir
K10	Düşünmüyorum	Kavramlar hakkında herkesin farklı yorumları olabilir. Anlam değişmez ama farklı yorumlanabilir. Eksikliğimin olduğunu düşünmüyorum

3.2.3. Eksikliklerin Giderilmesine Yönelik Yapılanlar

Katılımcılara farkında oldukları bilgi eksikliklerinin giderilmesine yönelik ne gibi çözümler ürettiklerine ilişkin sorulan “Göç olgusuna ilişkin kavramlar hakkında eksik-yanlış bilgilere sahip olduğunuzun farkında iseniz bu durumun telafisi amacı ile neler yaptınız?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 4’e işlenmiştir.

Katılımcıların, göç konusundaki bilgi eksikliklerini nasıl telafi edebileceklerine dair görüşleri, çeşitli yaklaşımlar sergilemektedir. Bazı katılımcılar, araştırma yapmanın eksiklikleri giderebileceğini ifade etmiştir. Örneğin, K2, K3, K4 ve K7 numaralı katılımcılar, eksikliklerini gidermek için araştırma yapma ya da uzman kişilerle görüşme yollarını önerirken, K1 numaralı katılımcı devletin bu eksiklikleri giderebilmek için önlemler alması gerektiğini vurgulamıştır.

Göç Olgusu ile İlgili Kavramlara İlişkin Eksik – Yanlış Bilgilerin Nedenleri Üzerine Nitel Bir Araştırma: Mardin İli Örneği

Diğer yandan, bazı katılımcılar eksikliklerinin olmadığını belirtmiş ve dolayısıyla herhangi bir telafi yöntemine ihtiyaç duymadıklarını ifade etmiştir. K5 ve K10, eksiklik hissetmediklerini belirterek, herhangi bir ekstra çaba sarf etmeye gerek duymadıklarını dile getirmiştir. K6 numaralı katılımcı ise medyayı takip ederek bilgi edinmeye devam ettiğini ifade etmiştir.

Tablo 4. Eksikliklerin Giderilmesine Yönelik Yapılanlar.

Katılımcı Kodu	Açıklama
K1	Telafi için devlet bir şeyler yapmalı
K2	Herhangi bir şey yapmadım. Ancak araştırma yaparsam telafi edebileceğimi düşünüyorum
K3	Araştırmalar yaparsak telafi edilebilir
K4	Eksikliklerimi fark ettiğim aşamada araştırmalar yaparak bu eksikliğimi giderdiğimi, düşünüyorum
K5	Eksikliğimin olmadığını düşünüyorum
K6	Kendi adıma araştırma yapmıyorum. Medyayı takip ediyorum
K7	Çok fazla bir şey yapmadım. Ama alanında uzman kişileri dinlemek ve araştırma yapmak sorunu giderebilir
K8	Eğitim-öğretim düzeyimin artırılması ve göç konusuna ağırlık vermek eksikliğimi giderebilir
K9	Derinlemesine araştırmalar yapmak faydalı olabilir
K10	Eksik bilgiye sahip olmadığımı düşündüğüm için herhangi bir şey yapmaya gerek görmedim

K8 numaralı katılımcı ise, daha yüksek bir eğitim düzeyine ulaşmayı ve göç konusuna özel daha fazla zaman ayırmayı, eksikliklerini gidermek için uygun bir yöntem olarak görmektedir. K9 ise derinlemesine araştırmalar yapmanın bilgi eksikliklerini giderebileceğine dair görüş bildirmiştir.

3.2.4. Toplumsal Farkındalık

Katılımcılara bulundukları toplum içerisinde göç kavramlarına ilişkin genel bir bilgi düzeyi eksikliğinin olup olmadığına ilişkin farkındalıklarını test etmek amacıyla sorulan “Bulunduğumuz toplum içerisinde genel olarak böyle bir eksiklik olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Toplumsal Farkındalık.

Katılımcı Kodu	Açıklama
K1	Evet düşünüyorum
K2	Evet, kesinlikle
K3	Evet düşünüyorum
K4	Kesinlikle çok büyük eksiklikler var, toplumumuz kavramları tam anlamıyla bilmemektedir
K5	Genel itibarı ile bilgisizlikten kaynaklı ön yargı mevcut
K6	Kesinlikle düşünüyorum. Göç konusu eğitim sistemimizin temelinde insanlarımıza dikte edilmemiş, daha sonra da toplumumuza bu eksiklik sirayet etmiştir
K7	Toplumumuz göç kavramı ile yoğun ilişki halinde olmasına rağmen kavramlarına ilişkin bilgi düzeyinde maalesef çok yetersizdir
K8	Düşünüyorum
K9	Böyle bir eksiklik olduğunu düşünüyorum. Medya olumsuz örnekleri göstererek bu duruma neden olmaktadır
K10	Toplumumuzun göç anlamında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyorum

K5 ve K7 ise, toplumun göçle ilgili bilgi eksikliklerinin ön yargı ve toplumsal farkındalık eksikliği yaratmaya neden olduğunu vurgulamıştır. K9 numaralı katılımcı, medyanın olumsuz örnekler sunarak bu bilgi eksikliklerini pekiştirdiğine dikkat çekmiştir. Bununla birlikte, K10 numaralı katılımcı, toplumun göç konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

3.2.5. Çözüm Önerileri

Katılımcıların toplumda mevcut olan göç olgusuna ilişkin kavramsal düzeydeki bilgi eksikliklerinin giderilebilmesi açısından fikirlerinin öğrenilmeye çalışıldığı “Hem şahsınız özelinde hem de genel olarak toplum açısından bu durumun giderilmesi için neler yapılabilir? Açıklayınız.” sorusuna verdikleri cevaplar özetle Tablo 6’da işlenmiştir.

Tablo 6. Çözüm Önerileri.

Katılımcı Kodu	Açıklama
K1	Devlet aktif bir rol almalı
K2	Şahsım için akademik kaynakları inceleyerek, toplum için ise yazılı, görsel, işitsel ve sosyal medya üzerinden toplumun her kesimine hitap edebilecek bilgilendirmeler yapılarak giderilebilir
K3	Eğitimde göç olgusu daha fazla işlenerek ve sosyal medya/belgeseller aracılığı ile giderebilir
K4	Konuyu bilenlerin kendi çevrelerine doğrusunu anlatarak ve ayrıca medyadaki dili düzelterek, yanlış ve spekülasyon haberlerin önüne geçerek ve kişileri bilinçlendirerek çözülebilir
K5	Göçmenlerin geri dönmesi sağlanarak çözülebilir
K6	Eğitimde göç konusu temelden ele alınarak, şahsım adına ise bu konuda çalışmalar yaparak çözülebilir
K7	Öncelikli olarak konunun öneminin toplumun geneline kabul ettirebilmeye yönelik bir kamuoyu oluşturma amacıyla ciddi çalışmalar yapılarak, eğitimde göç konusuna daha da ağırlık verilerek ve gündelik siyasete alet edilerek kullanılmaması sağlanarak çözülebilir
K8	Sosyal medya, televizyon, internet, kitap vs. gibi toplumun dikkatini çekebilecek organizasyonlar yaparak giderilebilir
K9	Eğitimde göç konusuna daha çok yer verilerek, topluma medya üzerinden göçün artışı ve etkilerinin daha iyi aktarılmasıyla da ilgi düzeyi artırılarak çözülebilir
K10	Eğitim alanına yatırımlar yapılarak giderilebilir

Katılımcılar, göç konusundaki bilgi eksikliklerinin giderilmesine yönelik çeşitli yöntemler önermektedir. Eğitim ve medyanın daha etkin kullanılması, en çok önerilen çözümler arasında yer almaktadır. K1, K6 ve K7 numaralı katılımcılar, eğitim sisteminde göç konusunun daha fazla işlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. K7 aynı zamanda, göç konusunun siyasetle ilişkilendirilmemesi ve toplumda bilinçlendirme çalışmaları yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Medya ve sosyal medya kullanımı, birçok katılımcı tarafından etkili bir çözüm olarak öne sürülmüştür. K2, K8 ve K9 numaralı katılımcılar, göç hakkında görsel, işitsel ve yazılı medya üzerinden daha fazla bilgilendirme yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, yanlış bilgilendirmelerin önüne geçilmesi için medyanın dilinin düzeltilmesi gerektiği de vurgulanmıştır (K4).

K5, göçmenlerin geri dönmesinin bir çözüm önerisi olduğunu belirtirken, K10 numaralı katılımcı ise, eğitim alanına yapılacak yatırımlar ile göç konusunda farkındalık yaratılabileceğini ifade etmiştir.

3.3. Tematik Bulgular

Veri analizinin bu aşamasında, bir önceki bölümde sunulan ham verilerin sistematik bir şekilde incelenmesiyle ortaya çıkan ana temalar, kategoriler ve kodlar sunulmaktadır. Bu temalar, araştırmanın temel bulgularını sentezlemekte ve katılımcıların deneyim ve görüşlerindeki ortak örüntüleri yansıtmaktadır. Aşağıdaki tablo, bu analitik çerçevenin bir özetini sunmakta, ardından gelen metin ise her bir temayı derinlemesine açıklamaktadır.

Tablo 7. Tematik Analiz Sonucunda Ortaya Çıkan Temalar, Kategoriler ve Örnek Kodlar.

Ana Tema	Kategori	Örnek Kodlar (Katılımcı İfadelerinden Türetilen)
Kavramsal Bilgi Düzeyindeki Sınırlılıklar ve Muğlak Alanlar	Bilgi Düzeyindeki Sınırlılık	"Köyden kente göç", "zorunlu göç", "genel tanımlama", "duyumlardan ibaret bilgi"
	Hukuki ve Gündelik Dilin Karışması	"Mülteci/sığınmacı farkını bilmeme", "hepsine göçmen deme", "geçici koruma nedir bilmiyorum"
	Eksikliğin Farkında Olma	"Eksik olduğumu düşünüyorum", "toplum olarak bilmiyoruz", "bilgilerim yanlış olabilir"
Bilgi Eksikliğinin Kaynakları: Kurumsal ve Toplumsal Sorumlular	Eğitim Sisteminin Boşluğu	"Müfredatta yoktu", "yüzeysel geçildi", "okulda öğretilmedi", "eğitim tamamen sorumlu"
	Medyanın Yönlendirici ve Yetersiz Rolü	"Medya olumsuz gösteriyor", "yanlış bilgi", "sansasyonel dil", "siyasi malzeme yapılıyor"
	Toplumsal İlgisizlik ve Öncelik Sırası	"Popüler bir konu değil", "kimse merak etmiyor", "ben de araştırmadım", "ilgisizlik var"
Çözüm Önerileri ve Sorumluluğun Devri	Kurumsal Reform Beklentisi	"Eğitim şart", "müfredat değişmeli", "medya dilini düzeltmeli", "kamu spotu yapılmalı"
	Devletin Rolü	"Devlet aktif rol almalı", "devlet yatırım yapmalı", "politikalar yanlış"
	Bireysel Çabanın Sınırlılığı	"Ben bir şey yapmadım", "araştırma yaparsam düzelir", "kişisel çaba yok"

3.3.1. Kavramsal Bilgi Düzeyindeki Sınırlılıklar ve Muğlak Alanlar Teması

Araştırmanın ilk temel bulgusu, katılımcıların göçle ilgili kavramsal bilgi düzeylerinin homojen olmadığı ve genellikle hukuki tanımlardan ziyade kişisel veya genelgeçer yorumlara dayandığıdır. Bilgi düzeyi, hiç bilmemekten kısmen doğru bilgiye uzanan geniş bir yelpazede yer almaktadır. Katılımcıların çoğu, göçü daha çok bir "yer değiştirme eylemi" olarak, K5'in ifadesiyle "fiziki veya ruhsal olarak bir yerden ayrılmak" gibi genel bir çerçevede tanımlarken, kavramların hukuki ve politik boyutunu büyük ölçüde göz ardı etmektedir.

Bu genel tablonun içinde, bazı katılımcılar daha spesifik kavramlar kullanabilmiştir. Örneğin K4, "iç göç, dış göç, sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci, göçmen, geçici koruma" gibi bir dizi terimi sıralayarak konuya dair bir farkındalığa sahip olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde K10, sığınmacıyı "uğradığı zarar ve zulümden ötürü mülteci statüsüne alınmak için karar bekleyen kişi" olarak tanımlayarak teknik bir detaya hâkim olduğunu belli etmiştir. Ancak bu iki örnek, genel eğilimin bir istisnasıdır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, bu terimleri ya hiç duymadıklarını ya da duysalar bile anlamlarını birbirine karıştırdıklarını ifade etmiştir. Bu durum, toplumda göç olgusunun yoğun bir şekilde yaşanmasına rağmen, bu yaşanmışlığın sistematik ve doğru bir kavramsal bilgiye dönüşmediğini, bilginin daha çok gayri resmi kanallardan ve "duyumlardan" (K2) edinildiğini ortaya koymaktadır.

En önemli bulgulardan biri ise, katılımcıların büyük bir kısmının bu bilgi eksikliğinin farkında olmasıdır. Yani katılımcılar, "bilmediklerini" bilmektedirler.

3.3.2. Bilgi Eksikliğinin Kaynakları: Kurumsal ve Toplumsal Sorumlular Teması

Katılımcılar, kendilerinde ve toplumda gözlemledikleri bu bilgi boşluğunun nedenlerini sorguladıklarında, suçu veya sorumluluğu bireysel bir meraksızlıktan ziyade daha çok kurumsal ve toplumsal yapılara atfetme eğilimi göstermektedir.

A. Eğitim Sisteminin Boşluğu

Katılımcılar tarafından neredeyse oy birliğiyle işaret edilen ilk ve en temel sorumlu, eğitim sistemidir. Katılımcılar, okul hayatları boyunca göç konusunun ya hiç işlenmediğini ya da birkaç coğrafya dersiyle sınırlı, yüzeysel bir şekilde geçirildiğini vurgulamışlardır. K6'nın "*Göç konusu eğitim sistemimizin temelinde insanlarımızı dikte edilmemiş, daha sonra da toplumumuza bu eksiklik sirayet etmiştir*" şeklindeki ifadesi, bu ortak kanıyı özetlemektedir. Bu durum, bilgi eksikliğinin bireysel bir tercih veya ihmalden öte, bireylere sunulan kurumsal eğitim çerçevesinin bir yansıması olarak algılandığını göstermektedir. Katılımcılar, kendilerini "bilmeyen" olarak değil, adeta "bilgiden mahrum bırakılmış" olarak konumlandırmaktadır.

B. Medyanın Yönlendirici ve Yetersiz Rolü

Bilgi eksikliğinin ikinci temel kaynağı olarak medya gösterilmiştir. Katılımcılara göre medya, toplumu aydınlatıcı ve doğru bilgilendirici bir rol oynamaktan uzaktır. Aksine, medyanın konuyu genellikle reyting odaklı, sansasyonel ve çoğunlukla olumsuz bir çerçevede ele aldığı düşünülmektedir. K9, medyanın "*olumsuz örnekleri göstererek*" önyargıları körüklediğini belirtirken, diğer katılımcılar da medyadaki dilin kavramların içini boşalttığını ve toplumu yanlış yönlendirdiğini ifade etmiştir. Medya, bir bilgi kaynağı olmaktan çok, bir "yanlış bilgi" kaynağı olarak görülmektedir.

C. Toplumsal İlgisizlik ve Öncelik Sırası

Üçüncü önemli neden olarak ise toplumun geneline yayılan bir ilgisizlik hali işaret edilmiştir. Katılımcılar, göç konusunun ekonomik sorunlar veya siyaset gibi "*popüler konular kadar ilgi görmediğini*" (K7) ve bu nedenle insanların konuyu araştırma ve öğrenme gereği duymadığını belirtmiştir. Bu ilgisizlik, aynı zamanda bir kısır döngü yaratmaktadır: Konu ilgi görmediği için medyada ve eğitimde yeterince yer bulamamakta, yeterince yer bulamadığı için de toplumsal ilgi düzeyi düşük kalmaktadır. Katılımcıların bilgi eksikliklerini gidermek için kişisel bir çaba göstermediklerini (K2, K6) itiraf etmeleri de bu toplumsal ilgisizliğin bireysel düzeydeki bir yansımasıdır.

3.3.3. Çözüm Önerileri ve Sorumluluğun Devri Teması

"Bu durum nasıl düzeltilebilir?" sorusuna verilen yanıtlar, katılımcıların sorumluluğun adresini nerede gördüklerini açıkça ortaya koymaktadır. Öneriler, bireysel çabadan çok, kurumsal ve yapısal reformlar üzerine odaklanmıştır.

Katılımcıların neredeyse tamamı için en kalıcı ve etkili çözüm, eğitim sisteminin tepeden tırnağa yeniden ele alınmasıdır. K7'nin de detaylıca açıkladığı gibi, "*göç konusunun ilköğretimden başlayarak üniversiteye kadar, tüm boyutlarıyla (hukuki, sosyal, ekonomik, psikolojik) müfredata dahil edilmesi, yeni nesillerde temelden bir bilinç ve farkındalık yaratmanın tek yolu*" olarak görülmektedir.

İkinci olarak, medyanın ve devletin aktif bir bilgilendirme rolü üstlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Medyanın kullandığı dilin düzeltilmesi, yanlış haberlerin önüne geçilmesi (K4) ve kamu spotları, belgeseller gibi

araçlarla (K3) toplumun her kesimine ulaşılması gerektiği belirtilmiştir. K1 ve K10 gibi katılımcılar ise doğrudan "devletin aktif bir rol alması" ve "yatırımlar yapması" gerektiğini savunarak sorumluluğun en üst düzeyde ele alınması gerektiğine işaret etmişlerdir. Bu bulgular, katılımcıların sorunu çözme gücünü kendilerinde görmediklerini ve çözümü büyük ölçüde dış aktörlerden beklediklerini göstermektedir. Bu beklenti, yalnızca bir katılımcının (K4) eksikliğini gidermek için kişisel olarak araştırma yaptığını belirtmesiyle daha da belirgin hale gelmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye'de göç olgusuna ilişkin kavramsal bilgi eksikliklerinin temel nedenleri Mardin ili örneğinde araştırılmıştır. Nitel analiz sonucunda elde edilen bulgular, bu bilgi eksikliğinin tesadüfi olmadığını; temelinde eğitim sistemi, medyanın rolü ve toplumsal ilgisizlik olmak üzere üç ana yapısal faktörün yattığını göstermiştir. Bu bölümde, söz konusu bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılacak ve çalışmanın sonuçları ile politika önerilerine yer verilecektir.

Araştırmanın en tutarlı ve güçlü bulgusu, katılımcıların bilgi eksikliğinin temel sorumlusu olarak eğitim sistemini görmesidir. Bu bulgu, uluslararası literatürdeki temel argümanlarla doğrudan örtüşmektedir. Castles ve Miller (2009), göç konusunun eğitim müfredatlarında yeterince ve çok boyutlu bir şekilde ele alınmamasının, genç nesillerin bu konudaki farkındalığını ve bilgi düzeyini olumsuz etkilediğini savunmaktadır. Bu çalışma, söz konusu teorik tespiti Mardin bağlamında somut katılımcı ifadeleriyle destekleyerek, müfredat boşluğunun bireylerin bilgi düzeyinde nasıl doğrudan bir boşluk yarattığını ampirik olarak ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, bu durumun sadece bir "bilgisizlik" değil, aynı zamanda katılımcıların kendilerini "bilgiden mahrum bırakılmış" hissetmelerine neden olan bir kurumsal yetersizlik olarak algılandığını göstermesi açısından literatüre önemli bir nüans katmaktadır. Bu durum, eksikliğin sadece bir müfredat boşluğu değil, aynı zamanda vatandaşlık ve toplumsal farkındalık eğitiminin de bir parçası olarak görülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İkinci olarak, medyanın rolü konusunda elde edilen bulgular, medyanın sadece bir bilgi eksikliği kaynağı olmanın ötesinde, aktif bir "yanlış bilgi" kaynağı olarak görüldüğünü ortaya koymuştur. Bu durum, medyanın toplumsal algıları şekillendirmedeki genel gücünü (Hollifield vd., 2014) doğrulamakla birlikte, bu gücün nasıl işlediğine dair önemli bir detayı da gözler önüne sermektedir. Özellikle göçmenlere atfedilen etiketlerin önemi bu noktada kritik bir rol oynamaktadır. Graf ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan kapsamlı bir çalışma, "göçmen", "sığınmacı" ve "mülteci" gibi farklı etiketlerin, kamuoyunun bu gruplara yönelik tutumlarını ve onlardan algılanan faydayı doğrudan etkilediğini kanıtlamıştır. Bu çalışmadaki katılımcıların medyanın dili konusunda yaptıkları eleştiriler, Graf ve arkadaşlarının (2023) bulgularıyla birleştiğinde, medyada kavramların hatalı veya kasıtlı olarak yanlış kullanılmasının sadece bir terminoloji hatası değil, aynı zamanda toplumsal önyargıları ve dışlamayı besleyen güçlü bir mekanizma olduğunu göstermektedir.

Son olarak, toplumsal ilgisizlik temasının ve çözüm için sorumluluğun sürekli olarak kurumlara devredilmesi eğiliminin ortaya çıkması, önemli bir sosyolojik bulgudur. Castles, De Haas ve Miller (2014), toplumsal farkındalık kampanyalarının bu tür bilgi boşluklarını kapatmadaki etkinliğini savunmaktadır. Ulaşılan bulgular, bu kampanyalara neden ihtiyaç duyulduğunu açıkça göstermektedir: Bireyler, konuyu acil bir sorun olarak görmedikleri için kişisel bir öğrenme çabasına girmemektedir. Bu ilgisizlik ve bilgi boşluğu, aynı zamanda yabancı düşmanlığının (xenophobia) yayılması için elverişli bir zemin yaratmaktadır (Pugh, 2014). Pugh'un (2014) da tartıştığı gibi, sivil toplum kuruluşları, siyasi olarak popüler olmayan bu grupları böylesi bir ortamda

savunurken devletin eylemsizliği ve yönetsel sorunları gibi önemli zorluklarla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmanın bulguları, kavramsal kafa karışıklığının sadece akademik bir sorun olmadığını, aynı zamanda demokratik toplumlar için ciddi sosyal ve politik riskler barındırdığını ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, Türkiye'de ev sahibi toplumun göç olgusuna dair temel kavramlar hakkındaki bilgi eksikliğinin, bireysel bir meraksızlıktan öte, yapısal ve kurumsal kaynaklardan beslenen derin bir sorun olduğunu Mardin ili örneğinde ortaya koymuştur. Araştırma, bu bilgi boşluğunun üç temel sacayağı üzerinde yükseldiğini göstermiştir: Birincisi, eğitim sisteminin göç olgusunu ve ilgili kavramları müfredatlarına yeterince entegre edemeyerek temel bir altyapı sunamamasıdır. Bu durum, vatandaşların konuya dair ilk ve en temel bilgileri edinme fırsatını ortadan kaldırmaktadır. İkincisi, bu temelden yoksun kalan bireylerin ana bilgi kaynağı haline gelen medyanın, konuyu genellikle basitleştirerek, sansasyonel bir dille veya hatalı etiketlemelerle ele alarak, sadece mevcut bilgi eksikliğini derinleştirmekle kalmayıp, aynı zamanda aktif bir "yanlış bilgi" üretimine de katkıda bulunmasıdır. Üçüncüsü ise, bu iki kurumsal boşluğun, toplumun geneline yayılan bir ilgisizlikle birleşerek, bireyleri doğru bilgiyi arama ve sorgulama motivasyonundan uzaklaştırmasıdır. Çalışmanın tartışma bölümünde de vurgulandığı gibi, bu kavramsal kafa karışıklığı sadece bir terminoloji meselesi değil, aynı zamanda göçmenlere yönelik önyargıların, sosyal mesafenin ve dışlayıcı tutumların gelişmesi için elverişli bir zemin yaratan, toplumsal uyum için ciddi riskler barındıran bir olgudur (Graf vd., 2023). Dolayısıyla, bu çalışma, soyut bir bilgi eksikliğinin, somut toplumsal sonuçlara nasıl dönüştüğünü gözler önüne sermektedir.

Araştırmanın ortaya koyduğu bu yapısal sorunların çözümüne yönelik olarak geliştirilen öneriler, tek bir alana değil, sorunun kaynaklandığı tüm alanlara yönelik bütüncül bir yaklaşımı gerektirmektedir:

Eğitimde Kapsamlı ve İnsani Odaklı Reform: Göç olgusu, eğitim müfredatlarına çok katmanlı bir şekilde entegre edilmelidir. Bu, sadece ders kitaplarına bir bölüm eklemekle değil, aynı zamanda öğretmenlerin bu hassas konuları işleyebilmesi için hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi, eleştirel düşünmeyi teşvik eden materyallerin geliştirilmesi ve göçün rakamlardan ibaret olmadığını, temelinde insan hikayeleri olduğunu vurgulayan insani bir boyutun müfredata kazandırılmasıyla mümkündür.

Medya Okuryazarlığı ve Sorumlu Yayıncılık: Medya kuruluşları için, özellikle nefret söylemi ve yanlış etiketlemenin önlenmesine yönelik etik kurallar ve özdenetim mekanizmaları teşvik edilmelidir. Vatandaşlar için ise, dijital çağın dezenformasyon risklerine karşı, hangi bilginin güvenilir olduğunu ayırt etme becerisi kazandıran medya okuryazarlığı programları, okuldan başlayarak hayat boyu öğrenme kapsamında yaygınlaştırılmalıdır.

Etkileşim Odaklı Farkındalık ve Uyum Programları: Sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından yürütülecek farkındalık kampanyaları, göçmenleri bir "sorun" olarak değil, toplumun sosyal ve kültürel zenginliğinin bir parçası olarak gösteren pozitif anlatılar üzerine kurulmalıdır. Bu teorik bilgilendirme, ev sahibi toplum ile göçmenlerin ortak sanatsal, kültürel veya sportif faaliyetlerde bir araya geleceği, böylece temas ve etkileşim yoluyla önyargıların kırılabileceği bütüncül uyum projeleriyle desteklenmelidir.

Bu çalışma, nitel bir araştırma olarak Mardin ili ile sınırlı kalsa da bulguları Türkiye'nin benzer göç dinamiklerine sahip diğer şehirleri için de önemli bir çerçeve sunmaktadır. Çalışmanın sadece ev sahibi toplumun bakış açısını yansıtmaması bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Gelecekteki çalışmalar, bu araştırmanın bulgularını nicel yöntemlerle daha geniş bir örnekleme test edebilir. Özellikle, Türkiye'nin farklı göç geçmişine ve demografik yapısına sahip diğer bölgelerinde (örneğin, endüstriyel bir metropol ile bir tarım kenti) bu nedenlerin benzer şekilde mi işlediği, yoksa bölgesel farklılıkların yeni dinamikler mi ortaya çıkardığı karşılaştırmalı olarak

***Göç Olgusu ile İlgili Kavramlara İlişkin Eksik – Yanlış Bilgilerin Nedenleri Üzerine Nitel Bir Araştırma:
Mardin İli Örneği***

incelenmelidir. Bu tür bir araştırma, Türkiye'nin göç olgusunu anlama ve daha yerel ve etkili politikalar geliştirmek için değerli veriler sunacaktır.

5. Kaynaklar

- Bauman, Z. (2011). Migration and identities in the globalized world. *Philosophy & Social Criticism*, 37(4), 425-435. <https://doi.org/10.1177/0191453710396809> (Original work published 2011).
- Bartram, D., Poros, M. V. and Monforte, P. (2017). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. (Çev. İtir Ağabeyoğlu Tuncay). Ankara: Hece Yayınları.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK). (1951). *Mültecilerin hukuki statüsüne dair sözleşme (1951 Cenevre Sözleşmesi)*. <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> (Erişim tarihi: 1 Temmuz 2024).
- Castles, S., and Miller, M. J. (2003). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world* (5th ed.). The Guilford Press.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Stanford University Press. <https://books.google.com.tr/books?id=C46N9wtBI0gC> (Erişim tarihi: 22 Mayıs 2024).
- Graf, S., Rubin, M., Assilamehou-Kunz, Y., Bianchi, M., Carnaghi, A., Fasoli, F., Finell, E., Sendén, M. G., Shamloo, S. E., Tocik, J., Lacko, D., & Sczesny, S. (2023). Migrants, asylum seekers, and refugees: Different labels for immigrants influence attitudes through perceived benefits in nine countries. *European Journal of Social Psychology*, 53, 970–983. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2947>.
- Hollifield, J. Frank, Martin, P. Leopold, & Orrenius, P. M. (2014). *Controlling immigration: a global perspective*. Third edition. Stanford (Calif.): Stanford University Press. <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:002206858> (Erişim tarihi: 22 Mayıs 2024).
- Göç İdaresi Başkanlığı (GİB). (2025). *Uluslararası koruma istatistikleri*. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler> (Erişim tarihi: 22 Mayıs 2024).
- Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC). (2020). *Global report on internal displacement 2020*. <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2020/> (Erişim tarihi: 22 Mayıs 2024).
- King, R. (2002), Towards a new map of European migration. *International Journal of Population Geography*, 8: 89-106. <https://doi.org/10.1002/ijpg.246>.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466. <https://doi.org/10.2307/2938462>.
- Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2006). *Immigrant America: A Portrait, Third edition. Revised, Expanded, and Updated* (3rd ed.). University of California Press. <http://www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1pq07x>.
- Pugh, S. A. (2014). Advocacy in the Time of Xenophobia: Civil Society, the State, and the Politics of Migration in South Africa. *Politikon*, 41(2), 227–247. <https://doi.org/10.1080/02589346.2014.905255>.
- Sassen, Saskia & Appiah, Anthony. (1998). *Globalization and its discontents / Saskia Sassen*; [with a foreword by K. Anthony Appiah]. New York: New Press <https://nla.gov.au/nla.cat-vn1879657>.

Göç Olgusu ile İlgili Kavramlara İlişkin Eksik – Yanlış Bilgilerin Nedenleri Üzerine Nitel Bir Araştırma: Mardin İli Örneği

- Smith, M. P., and Favell, A. (2006). *The Human Face of Global Mobility* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315132501>.
- Topkaya, E. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Güncelleştirilmiş 5. Baskı. Eğitimde Kuram Ve Uygulama, 2(2), 113-118. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/5442/73946>.
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 1024–1054. <https://doi.org/10.1080/01419870701599465>.
- Wendelboe-Nelson, C., Fisher, J. C., Straka, T. M., Sousa-Silva, R., Menzel, C., Alejandre, J. C., de Bell, S., Oh, R. R. Y., Bonn, A., & Marselle, M. R. (2025). Outdoor health intervention for refugees, migrants, and asylum-seekers: A mixed-methods pilot study. *Health & Place*, 91, 103387. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2024.103387>.
- Wimmer, A., & Glick Schiller, N. (2002). Methodological nationalism and beyond: Nation-state building, migration and the social sciences. *Global Networks*, 2(4), 301–334. <https://doi.org/10.1111/1471-0374.00043>.
- Zolberg, A. R. (1989). The Next Waves: Migration Theory for a Changing World. *International Migration Review*, 23(3), 403-430. <https://doi.org/10.1177/019791838902300302> (Original work published 1989).